

Вплив суспільства на становлення системи соціального виховання в США

Для розуміння сучасної політики здійснення соціального виховання дітей, позбавлених батьківського піклування, в США необхідно звернутися до історичних витоків становлення і розвитку системи їхнього соціального влаштування, піклування і виховання. Йдеться про вплив таких чинників формування і розвитку демократичного суспільства, як удосконалення нормативно-правової бази, соціально-політичні катаклізми, індустріалізація, урбанізація, кілька хвиль імміграції, затяжний період Великої депресії, роки Другої світової війни та політика глобалізації в соціально-педагогічній культурі ХХІ ст.

Широкий спектр проблем соціального характеру, які постали перед суспільством США наприкінці ХІХ ст., спричинив різке зростання кількості дітей, позбавлених батьківського піклування, та зумовив необхідність запровадження нової соціальної політики щодо підтримки таких дітей на основі довготривалих програм, а не лише окремих доброчинних акцій [2, с.24–36].

Наприкінці ХVІІ ст. в американському суспільстві була запроваджена така важлива форма влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування, як усиновлення. Основними інструментами, які дозволяли узаконити усиновлення, були заповіті контракти, де прописувалися особливості передачі батьківських прав [4, с.144–187].

З початку ХІХ ст. до 1850 р. тривав другий період ставлення суспільства до проблеми дітей, позбавлених батьківського піклування, та здійснення їхнього соціального влаштування і виховання. За цей час у громадській свідомості і в політиці США відбулося усвідомлення визнання їхнього права бути повноправними членами суспільства.

Початок ХІХ ст. характеризувався першими кроками у формуванні соціальної (світської) системи державного піклування (system of state care)

[3, с. 1–7]. Державна доброчинність мала дві основні форми допомоги: матеріальну підтримку (outdoor relief) дітей та їхніх сімей та підтримку спеціальних закладів, в які влаштовували дітей і управління якими здійснювали державні службовці (indoor relief) [6, с. 96–127]. Матеріальна підтримка передбачала надання грошової допомоги, а також одягу.

З 1825 року суспільна увага у США була звернена на цілеспрямовану організацію навчання і виховання дітей-сиріт, зокрема почали створюватися перші спеціалізовані виховні заклади для сиріт (спочатку лише в окремих містах і тільки для хлопців). Перший такий заклад почав діяти у Нью-Йорку ще в 1825 р., згодом аналогічні заклади були відкриті в Бостоні та Філадельфії. Відзначимо, що дівчата, які були позбавлені батьківського піклування, улаштовувалися у приватні будинки, де вони працювали прислугою [1, с. 71; 4].

Третій період вирішення проблеми щодо дітей, позбавлених батьківського піклування, тривав з 1850 по 1900 рр.

У той час збільшилася кількість дітей, позбавлених батьківського піклування, внаслідок тривалого голоду 1850 року, Громадянської війни 1861–1865 рр. та масового потоку мігрантів з колоній до Сполучених Штатів у зв'язку із скасуванням рабства 18 грудня 1865 року [8].

Подальший розвиток соціального влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування, відбувався на той час і через їхнє усиновлення зазвичай у віці від шести до шістнадцяти років. Більшість із них були хлопчики, які потім залучалися до роботи на фермах [5, с. 74–84].

На кінець XIX ст. процес усиновлення дітей, позбавлених батьківського піклування, набув ознак регуляції та інтерпретації.

Четвертий період, який охопив 1900 – 1945 рр., – це етап «стандартизації» і «природовідповідності» у соціальному влаштуванні, піклуванні й вихованні дітей, позбавлених батьківського піклування. У цей час в американській соціально-педагогічній науці сформувалася ідея «стандартизації» (standardization), відповідно до якої на федеральному рівні стали розробляти цілісні правові засади здійснення процесу усиновлення.

З початку XX ст. і аж до Другої світової війни усиновлення у США було утаємниченим, усі документи мали конфіденційний характер і були закриті не тільки для громадськості, а й для всіх учасників процесу: біологічних батьків, прийомних дітей і усиновителів.

П'ятий період, який проходив у 1945 – 1965 роках, пов'язаний із потрясіннями, що пережило американське суспільство після Другої світової війни, а також із розвитком демократичних рухів за громадянські права дітей.

Поступово відбувався перехід до відкритого усиновлення, і цьому сприяло виникнення нових форм допомоги сім'ям усиновителів. В основу стратегічних напрямів соціального виховання в цей період у сфері усиновлення були покладені ідеї безпеки, природовідповідності, автентичності [5, с. 105].

Шостий період (1965–1990 роки) відзначався активними процесами реформування суспільного ставлення у США до дітей, позбавлених батьківського піклування, на основі поваги до людської гідності та посилення відповідальності за піклуванням дітей даної категорії.

Сьомий період, який охопив 1990 – 2000 роки, характеризувався створенням федерального банку даних щодо дітей, позбавлених батьківського піклування, тенденціями «спорідненості влаштування» і «врахування особливих потреб дитини при вихованні», законодавчою заборонаю будь-якої дискримінації щодо розміщення дитини в прийомні сім'ї за ознакою раси, кольору шкіри чи національного походження, активізацією міжетнічного та міжнародного усиновлення.

Восьмий період (2000 – 2014 роки) характеризується спрямуванням американської соціальної політики на вирішення проблеми профілактики соціального сирітства, реалізації права дитини, що залишилася без піклування батьків, жити і виховуватися в сімейному середовищі [7].

Тобто в другому десятилітті XXI ст. пріоритетними формами соціального влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування, в американському суспільстві стають сімейні форми, зокрема: тимчасове влаштування дітей у сім'ї родичів; екстрене короткострокове влаштування дитини в прийомну сім'ю; довготривале влаштування дитини у професійну прийомну сім'ю та ін.

США є країною, яка намагається «не консервувати» проблеми дитячого сирітства, а, навпаки, вирішує їх із позиції корисності для самої дитини.

Американське суспільство особливу увагу приділяє розвитку різних форм соціального влаштування та вдосконалення при цьому змісту і методів соціального виховання дітей, позбавлених батьківського піклування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бессчетнова О. В. Усыновление детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей, в США / О. В. Бессчетнова // Вестник Томского государственного педагогического университета. – 2009. – № 7. – С. 71–75.
2. Чорбинский С. И. Социальная работа и социальные программы в США / С. И. Чорбинский. – М., 1992. – 150с.
3. Arthur D. Bright. Fatherlessness / D. Bright Arthur. – U. S., 2007. – 140 p.
4. Evaluation of the Life Skills Training Program : Los Angeles County, California(Research Report) / Marc Courtney, Andrew Zinn, Erica H. Zielewski, Roseana Bess, Karin Malm, Matthew Stagner, Mike Pergamit. – Washington DC : Urban Institute, 2008. – 119 p.
5. Hess P. Parental visiting of children in foster care / P. Hess // Children and Youth Services Review. – 1987. – № 9. – P. 29–50
6. Katz S. N. Family Law in America / S. N. Katz.– 1-ed. – N. Y., 2003. –268 p.
7. Parkerson D. Transitions in American Education: A Social History of Teaching / D. H.Parkerson, J. A. Parkerson– Routledge, 2001. – 242 p.
8. Strijker J. Placement History of Foster Children: A Study of Placement History and Outcomes in Long-Term Family Foster Care / J. Strijker, E. Knorth, J. Knot-Dickscheit // Child Welfare League of America. – 2008. – Vol. 87, № 5. – P. 107–124.